

Шановні учасники круглого столу. Дозвольте привітати Вас на цьому представницькому заході від імені Національного інституту стратегічних досліджень. В широкому сенсі проблематикою нашого круглого столу є розвиток транскордонного співробітництва в чорноморському регіоні. Дозволю собі кілька вступних слів щодо безпекового аспекту цієї надзвичайно актуальної для всіх нас проблематики .

З українського «берегу» Чорного моря чорноморський регіон бачиться як стабільний, мирний і відкритий для конструктивних зовнішніх впливів. Це має бути регіон процвітання, де незалежні й демократичні держави співпрацюють у рамках розвинених та ефективних багатосторонніх структур. Це має бути регіон миру, де загрози імперіалізму й фундаменталізму зведено до мінімуму. Це має бути регіон злагоди, де максимально втілено три базові цінності політики, в її євроатлантичному розумінні, – безпека, добробут, справедливість. Можливо, така позиція і видасться занадто ідеалістичною, однак, попри всі втрати й жертви, Україна залишається вірною ідеалам миру й стабільності та базовим принципам міжнародного права.

Сьогодні може скластися враження, що Україна не приділяє належної уваги чорноморському регіону. Спробую довести, що це хибне враження. Значення Чорноморського регіону для України об'єктивно визначається нашим геополітичним розташуванням. Україна перебуває на перетині трьох геополітичних сфер - євроатлантичної, пострадянської та чорноморської. Таке комплексне геополітичне розташування має бути конвертованим у таку ж комплексну зовнішню політику. Мова йде про повноцінну геостратегічну самореалізацію української держави за трьома основними векторами: євроатлантичним, пострадянським, чорноморським. Жоден із трьох геостратегічних векторів ми не можемо ігнорувати, оскільки це матиме наслідком деформацію усєї системи української зовнішньої політики. Сьогодні «зоною концентрації» українських зовнішньополітичних пріоритетів є євроатлантична сфера. Саме на цьому векторі ми бачимо єдиний шлях до забезпечення власної безпеки. Для нас це членство в ЄС та

НАТО. Проте найбільше загроз національній безпеці України генерується на пострадянському просторі з боку Росії. Як наслідок наші ресурси та зусилля вимушено зосереджені на цьому геостратегічному векторі, де від успішності протидії російській агресії залежить сама наша державність.

Очевидно, що порівняно з євроатлантичним та пострадянським векторами увага України до чорноморського регіону видається менш активною. Водночас ми розуміємо, що Чорноморський напрямок геостратегічної реалізації української держави має незамінне безпекове, політико-дипломатичне, економічне, культурно-комунікативне значення. Ми розуміємо, що саме цей напрямок відкриває Україні вихід до нових геополітичних просторів – нових союзників, нових ринків, нових економічних можливостей.

З точки зору історії, пострадянський геополітичний простір уособлює для української держави її минуле, євроатлантичний – сучасність, а чорноморський – майбутнє. Однак сьогодні у нас фактично не має вибору у послідовності реалізації наших геополітичних пріоритетів. Спочатку маємо захиститися від імперських амбіцій Росії та реалізувати нинішні інтеграційні стратегії на заході. Далі маємо послідовно посилювати свою економічну, політико-дипломатичну та культурну динаміку за південним напрямком.

Чорноморська політика України розвиватиметься разом із самим регіоном. Сьогодні чимало говорять про відсутність в країн Чорного моря регіональної ідентичності. Стверджують, що цьому перешкоджає плюралізмом потенціалів, цінностей та інтересів. Говорять також про більш глибоке залученням країн Причорномор'я до міжнародних відносин в інших регіонах. Безперечно, ці твердження не позбавлені сенсу. Однак, ідентичність не є чимось заздалегідь визначеним. Ідентичність формується внаслідок інтенсивної регіональної взаємодії: чим інтенсивніша взаємодія, тим швидше формуються спільні інтереси. Тому інтенсивне співробітництво чорноморських країн в галузях екології, економіки, транзиту, боротьби з

організованою злочинністю, крім отримання суто практичних вигод, сприятиме ще й формуванню корпоративних інтересів.

Сучасність чорноморського регіону – комплексна і суперечлива. Тому сценаріїв його майбутнього є декілька. Про це більш детально поговоримо на 1 секції. Проте, вже сьогодні очевидно, що крайні сценарії, пов'язані зі встановленням цілковитої стабільності в регіоні як в позитивному так і в негативному розуміннях, навряд чи втіляться. Так, чорноморський регіон ніколи не стане цариною виняткового домінування якоїсь світової чи регіональної великої держави. Можна також з впевненістю стверджувати, що Чорне море ніколи не стане чийось (наприклад російським) «озером». Зрозуміло, що такі стратегічні наміри викличуть потужну протидію на регіональному й глобальному рівнях світової політики. Водночас, чорноморському регіону, принаймні в короткостроковій та середньостроковій перспективі, навряд чи вдасться перетворитись на цілковито мирний та процвітаючий регіон політичної гармонії й економічної синергії. Такий оптимістичний сценарій розвитку регіональних справ так само мало здійснений як і попередній песимістичний. Тому оптимістичний сценарій слід вважати історичним орієнтиром, а песимістичний – історичним застереженням.

Сьогодні чорноморському регіону необхідна всеосяжна та загальноприйнятна модель облаштування. Це модель, в якій питання регіональної безпеки мають бути піднесені до найвищого рівня. Я сподіваюся, що наш круглий стіл стане одним з етапів пошуку такої моделі. Те, що саме безпека має стати наріжним каменем співробітництва в чорноморському регіоні мабуть не викликає сумніву ні в кого з присутніх. Це підтверджують нинішня російсько-українська та минула російсько-грузинська війни. Це підтверджують анексії територій суверенних держав регіону, провокування тут сепаратизму й колабораціонізму. Це підтверджують існуючі в регіоні «заморожені» конфлікти, що не

вирішуються впродовж десятків років внаслідок підривної діяльності Російської Федерації.

Зрозуміло, що в існуючій у Чорноморському регіоні ситуації ігнорувати безпекові питання та мирно й безтурботно співпрацювати в традиціях «функціоналізму» – і неможливо, і шкідливо. Марно сподіватися, що конструктивне й глибоке співробітництво в галузі, наприклад, екології зупинить агресора і змусить його повернути анексовані території. Такий «псевдо-функціоналістський» підхід або вкрай наївний, або ж вкрай егоїстичний. Він живить агресивну зовнішню політику й залишає жертв цієї політики на одинці з агресором. Тому такий підхід не має перспективи.

Натомість, українське бачення майбутнього чорноморського регіону передбачає формування максимально рівних і справедливих міжнародних відносин. Ми виступаємо за мирне і толерантне співіснування в Причорномор'ї різних ціннісних світів та незалежних національних держав. Ми прагнемо тривалого і стабільного миру в регіоні і будемо всіляко підтримувати тут створення і функціонування інклюзивних та ефективних міжнародних інституцій.

Сподіваюся, що наш круглий стіл дозволить зробити крок вперед на цьому важкому, проте безальтернативному з погляду України шляху.

Бажаю всім нам плідної роботи і дякую за увагу.